

PHILIPP SARASIN • 1977

PHILIPP SARASIN 1956 Basel doğumlu. Basel ve Heidelberg'de tarih, felsefe ve ekonomi okudu. Lisans öğrenimi sonrası çalışmalarını Basel burjuvazisinin tarihi ve 19. yüzyıl beden tarihi üstüne yaptı. Almanca literatürdeki en yetkin Foucault yorumcuları arasında sayılan Sarasin, Zürih Üniversitesi'nde çağdaş tarih profesörü.

Bu kitabın çevirisi Goethe-Institut tarafından sağlanan maddi destekle gerçekleştirilmiştir.
The translation of this work was supported by a grant from the Goethe-Institut.

1977. *Eine kurze Geschichte der Gegenwart*

© 2021 Suhrkamp Verlag AG, Berlin

İletişim Yayınları 3546 • Tarih Dizisi 193

ISBN-13: 978-975-05-3822-3

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDITÖR İsmet Melenagzı

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Begüm Hazar Keleş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

PHILIPP SARASIN

1977

Günümüzün
Bir Kısa Tarihi

1977

Eine kurze Geschichte der Gegenwart

ÇEVİREN *Tanıl Bora*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ: ZAMANIN ARA UZAMINDA	9
Güven kaybının on yılı.....	10
Beş nekroloji. Kitabın yöntemi ve yapısı hakkında.....	28
İKİNCİ BÖLÜM	
DEVİRİN SONBAHARI	35
Ernst Bloch (ölümü 4 Ağustos) ve “dünya süreci”.....	35
RAF, ortam ve entelektüeller.....	46
Michel Foucault’ya ziyaret.....	72
Kızıl Ekim solarken.....	82
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İNSAN HAKLARI, AZINLIKLAR VE FARK SİYASETİ	95
Fannie Lou Hamer (ölümü 14 Mart) ve hak.....	95
İnsan hakları “atılımı”.....	104
“Rezil insanlar”.....	120
Feminist dalga.....	136
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KENDİNE YOLCULUK	155
Anaïs Nin (ölümü 14 Ocak), cinsellik ve hakikat.....	155
“Ben”in bulmacalı resmi.....	164
Ezoterizm, ruhani globalleşme ve psiko-patlama.....	172
Kimlik siyaseti.....	203

BEŞİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR MAKİNELERİ	229
Jacques Prévert (ölümü 11 Nisan), sinema, şiir ve sigaralar.....	229
Aracı olarak bilgisayar.....	238
Dans müziği ve hareketli resimler.....	261
Şehir, işaretler ve “postmodern”in mimarisi.....	278

ALTINCI BÖLÜM

DOĞANIN GÖLGESİNDE	305
Ludwig Erhard (ölümü 5 Mayıs) ve rekabet.....	305
Piyasanın yapay doğası ve “özgürlük” siyaseti.....	315
Bencil genler: Sosyobiyoloji tartışması.....	343
Pop-bedenler ve kendini biçimlendirme pratikleri.....	362

YEDİNCİ BÖLÜM

BİR SONUÇ: BUGÜNÜN BİR TARİHİ	375
--	-----

ÖNSÖZ

1977 Nisan'ında birkaç günlüğüne Londra'da idim ve punk patlamasına dair hiçbir şey öğrenememek gibi bir marifet göstermeyi başardım. Yazın bir arkadaşımınla beraber altı hafta boyunca Türkiye'yi gezdim, bu esnada haberlerden büyük ölçüde uzak kaldım, anlamadığım bir dildeki medyaya fiilen erişimim yoktu. Sonra "Alman Sonbaharı"nda vuku bulanlar, beni allak bullak etti (İsviçreli mesafesinden de olsa). O yıl Louis Althusser'i, Ernst Bloch'u, Michael Bakunin'i ve İncil'i okudum. Paris'te başka ilginç filozofların da olduğunu fark etmemiştim; bilgisayarla da ilgilenmiyordum. Yalnız, genel havanın "boğuculuğu" hâlâ devam eden gençlik yönelimsizliğime gayet iyi uyuyordu.

Sözün kısası, bu kitap her ne kadar 20 yaşında olduğum kısa bir âni konu ediyorsa da, bir "hatırlama" kitabı değildir. Kitabı bir tarihçi olarak yazdım, zamanın tanığı olarak değil. Bu, bu kitapta dile getirilen değişimlerin bazılarından sonrasında etkilenmediğim anlamına gelmiyor; devrimci umutların aşınmasından, feminist eleştiriden, ruhani arayıştan, ilk kişisel bilgisayardan, Foucault'dan ve modernliğin entelektüel eleştirisinden, postmodern mimariden... Bütün bunlar ve başka birtakım şeyler, beni yazarken hâlâ şaşkınlığa sevk edecek şekilde, sadece 1977 yılında kavranabilir halde değildiler –kısmen, tam o sırada yoğunlaşan bir gelişme olarak, kısmen de tayin edici bir hadise veya şaşırtıcı bir dönüm noktası olarak–, aynı zamanda hayret verici bir eşzamanlılıkla vuku buluyorlardı. Üstelik, kafa karıştırıcı bir şekilde, o an mevcuttular.

Bu kitabın konusu, burada meselenin ne olduğudur. Sadece (neredeyse) tek bir yıldan bahsetsem de, üzerine çalışmak çok daha uzun sürdü. Bu süre boyunca, "1977" takıntıyla ilgili tatlı alaylarla karşılaşmanın yanı sıra bol

destek ve yardım alabildim. Patrick Gut, Jakob Odenwald, Maja Skrkic, Mats Inauen ve Leila Girschweiler araştırmalarım sırasında dar kadrolu ve kısıtlı süreli asistanlık ve bursiyerliklerimde büyük bir adanmayla ve ne yapmak istediğimi sezerek desteklediler. Lukas Held ve Patrick Gut bütün taslağı okudular, akıllıca yorumlar yaptılar ve hataları gözden geçirdiler; Svenja Goltermann, Gesine Krüger, Ingrid Tomkowiak, Gleb Albert, Patrick Kilian, Melanie Wyrsh, Erich Keller, Manuel Kaiser, Nadine Zberg, Jakob Odenwald, Lukas Nyffenegger, Janosch Steuerer, Peter Fritz ve Stefan Sandmeier bazı bölümleri okudular ve değerli önerilerini, aynı zamanda gerekli eleştirilerini esirgemediler. Alfred Messerli beni bir yanışa düşmekten kurtardı, Daniel Mettler sanatçı ve mimar olarak kendi branşım dışındaki ilk ve gayet motive edici okurumdu. Eva Gilmer Suhrkamp Yayınları'nın bilimsel araştırmalar programının yöneticisi olarak bu kitap projesini başından itibaren ısrarla destekledi ve ona refakat etti; onun özenli editörlüğü metnin kesinlikle daha iyi olmasını sağladı. Her ikisi için de ona minnettarım. En nihayet eşim ve tarihçi meslektaşım Svenja Goltermann'a, sadece "1977" hikâyelerimi dinlerkenki sabrı için değil, her şeyden önce benimle paylaştığı bilgisi için çok büyük teşekkür borçluyum. Bunlardan, göndermelerde belirtebildiğimden çok daha fazla faydalandım – onu ve çalışmalarını zikrettiğim yerler hariç.

Zürich Üniversitesi 2020 sonbaharında bana plan dışı bir araştırma sömestri tahsis ederek, üniversitenin gündelik hayatı içinde düşünmenin bile mümkün olmayacağı şekilde taslağa yoğunlaşmamı sağladı. Bu cömertliğe de minnettarım.

Zürich, Mart 2021

GİRİŞ: ZAMANIN ARA UZAMINDA

27 Mart, Tenerife. Aeropuerto Internacional de los Rodeos Havalimanı'nda saat 17.06'da Boeing 747 "Jumbo" tipi üç uçak çarpıştı, faciada 583 insan hayatını kaybetti.

21 Haziran, Paris. Dönemin Sovyet devlet reisi ve SBKP Genel Sekreteri Leonid Brejnev'in Fransa Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing'e yapacağı üç günlük resmî ziyaret sıkı güvenlik önlemleri altında başladı. Brejnev Paris-Orly Havalimanı'na indiğinde gazetecilere, Giscard d'Estaing'le "çağımızın temel sorununu teşkil eden, yumuşama ve ulusların güvenliği üzerine" konuşacaklarını söyledi.

25 Aralık, Corsier-sur-Vevey (İsviçre). Britanyalı komedyen, oyuncu, rejisör, besteci ve film yapımcısı Charles "Şarlo" Chaplin öldü. Chaplin "The Kid" (Çocuk, 1921), "Modern Times" (Modern Zamanlar, 1936) ve "The Great Dictator" (Büyük Diktatör, 1940) filmleriyle dünya çapında ün kazanmıştı.

* * *

Herhangi bir yıla tarayarak atılan her yüzeysel ilk bakış, bulmacavari bir resim koyar önümüze: bağlantısız eşzamanlılıkların resmi, katıksız bir tesadüflüğün/arzılığın resmi. 1977'de uzay araçları Voyager 1 ve 2 evrene fırlatıldılar (bunlar 2012'de ve 2018'de, şimdiye kadar ilk defa yıldızlararası uzama erişen insan yapımları oldular), Paris'te Pompidou Merkezi açıldı ve Kaliforniya'da "kişisel bilgisayar" Apple II'nin tanıtımı yapıldı – ancak ne çağdaşları ne de ilke olarak tarihçiler, bütün bunların neden eşzamanlı gerçekleştiği sorusunu sordular kendilerine. Neden Jimmy Carter 20 Ocak'ta göreve başlama konuşmasında insan haklarından bahsetti, neden Birleşmiş Milletler 8 Mart'ı "Ulusla-

rarası Kadın Günü” ilan etti, neden Paris’te *nouveaux philosophes* (yeni filozoflar) kendilerinden bahsettirdiler? Ve bir yandan Federal Almanya’da sol terör örgütü Kızıl Ordu Fraksiyonu (Rote Armee Fraktion - RAF) “1977 Atılımı”nı başlatırken, hip-hop, disko ve punk neden neredeyse eşzamanlı ortaya çıktılar?

Her “şimdi”, toplumsal eşzamanlılıkların ve birbirinden bağımsız sayısız hadisenin bir örgüsüdür. Bu kitap, bir (neredeyse bir) yıla yoğunlaşacak olursak, bu hadiseler arasında ne gibi bağlantılar bulunacağı, hangi kalıpların ve benzerliklerin görülebileceği sorusuna adıyor kendini. Bu sırada şunu göreceğiz: 1977 yılı örneğinde ve aşağıda öncelikle konu edeceğim Batılı toplumlara baktığımız zaman, “şimdi”nin örgüsü içinde derin kaymalardan, değişimlerden ve kırılmalardan oluşan bir resim ortaya çıkar. Modernlik hakkındaki kesinlikler ve sosyal devletin güdümü altında “modernleşmenin” devam edeceğine duyulan inanç, tıpkı devrime olan inanç gibi, krize girmişti. Fakat aynı zamanda kişisel ve “ağa bağlı” olacak yeni bir teknik kültür ortaya çıkıyordu, o sırada da huzursuz ruhlar kitle iletişim araçlarının, bilimin ve mezheplemiş dinin sunduğu geleneksel yorumların ötesinde, “anlam” aramaya başlamıştı.

Bugünümüzü biçimlendirmiş olan böylesi süreksizliklerin tarihini tek bir yıl örneğinde çözümlenmek, gerçi çelişkili görünebilir. Böylesine dar bir odaklanmayla, uzun vadeli değişimler nasıl kavranabilir? Bu soruya geri döneceğim – tabii, burada her şeyin etrafında döndüğü yılın neden 1977 olduğu sorusuna da. Fakat önce, 20. yüzyılın neden yedinci on yılından bir yılın dikkatimizi çekmeyi hak ettiği sorusu karşımıza çıkıyor. Bu on yılı özel kılan neydi?

Güven kaybının on yılı

1969 yılıyla beraber, savaş sonrasının nüfus patlamasına, “tüketim toplumlarının” oluşumuna ve “cinsel devrimin” ayartılarına eşlik eden ferah gönüllü ve heyecanlı hava dinmeye başlamıştı. Konjonktürel bir düşünüş, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Batılı toplumlara fenomenal bir kalkınma bahşetmiş olan uzun, neredeyse kesintisiz iktisadi büyümenin yakında sona ereceğine dair ilk sezgiler uyanıyordu. Henüz 1968’de Martin Luther King Jr.’ın öldürülmesi, Batı Berlin’de Rudi Dutschke’ye düzenlenen suikast, Charles de Gaulle’ün yeniden seçilmesi, Varşova Paktı birliklerinin Prag Baharı’nı bastırması, Mexico City’de protestocu öğrencilere yönelik katliam ve Richard Nixon’ın Amerika başkanı seçilmesi, 1960’lı yılların dünya çapındaki protesto, gençlik ve öğrenci hareketlerinin sınırlarına ulaştığı ve eski iktidar güçlerinin geri çekilmeye niyeti olmadığına işaretleri idi. Gerçi, hâlâ birçokları “revolution”dan (devrimde devrim) söz ediyor – veya 1969 Ağustos’undaki Woodstock Festivali’nde Jefferson Airplane gibi onun şarkısını söylüyordu.

Woodstock'taki hippiler bununla öncelikle "aşk ve barış"ı kastediyorlardı. Ne var ki "Woodstock"tan sadece birkaç gün önce Los Angeles'ta hamile sinema oyuncusu Sharon Tate Polanski'nin ve başka dört kişinin Charles Manson etrafındaki satanist bir "hippi" ailesince katledilmesi ve aynı yılın aralık ayında Kaliforniya'da Altamont'taki Rolling Stones konserinde sahne önünde rockçı Hells Angels'ın (Cehennem Melekleri) bir Afro-Amerikalıyı öldürdükleri bıçaklı dalaş, tüm hippie hareketinin masum barışçıl ünlerini berhava etti. "Çiçek gücü" de, tıpkı öğrenci hareketinin devrimci umutları gibi sarardı soldu. Soğuk rüzgârlar geliyordu. En nihayet, çoktandır Vietnam'dan gelen haberlerin ve televizyon görüntülerinin kararttığı bir dünyada yaşıyor olmanın yürek burkucu duygusu, 1969 Kasım'ında bütün dünya medyasını kaplayan My Lai katliamının dehşet verici fotoğraflarıyla, daha da dibe vurdu. Rolling Stones'un 5 Aralık'ta Büyük Britanya'da çıkan yeni albümünde Mick Jagger'ın karanlık ve havalı bir bas eşliğinde söylediği şarkının ilk sözleri, birçoklarının kulaklarına bir işaret fişeği gibi gelmişti:

*Oh, a storm is threat'ning
My very life today
If I don't get some shelter
Oh yeah, I'm gonna fade away
(...)
The floods is threat'ning
My very life today
Gimme, gimme shelter
Or I'm gonna fade away*¹

Çok etkilendiği albüm hakkında 27 Aralık 1969'da Amerikan müzik dergisi *Rolling Stone*'da bir eleştiri yazan müzik eleştirmeni Greil Marcus'a göre bu şarkı, altmışlı yılların sonunu başka hiçbir şeyin yapamadığı kadar açık seçik özetliyordu: "Gimme Shelter' (Bana Sığınak Ver), korku üstüne bir şarkı; gelecek birkaç yıla doğrudan bir geçit olmak bakımından, muhtemelen bu yıl yazılmış olan her şeyden daha iyi."²

Pop ve kıyamet

Fakat "Gimme Shelter"ın sadece sözleri değil, gelen yüzyıla işaret eden. Şarkının bassline'ı (bas dizilimi) da, rock müzikte 1960'lı yılların sonların-

1 The Rolling Stones, "Gimme Shelter", *Let it Bleed*, Decca 1969. [Oh, bir fırtınanın tehdidi altında / Bugün tüm hayatım / Sığınacak bir yer bulamazsam eğer / Ah evet, yok olup gideceğim (...)] Selin tehdidi altında / Bugün tüm hayatım / Ver, bir sığınak ver bana / Yoksa yok olup gideceğim.]

2 Greil Marcus, "The Rolling Stones: Let it bleed", *Rolling Stone*, 27.12.1969 (rollingstone.com).